

President Chiang Kai-shek: from the Heroic Generalissimo to the Dictatorship Symbol

ประธานาธิบดีเจียง ไคเชก: จากจอมพลวีรบุรุษสู่สัญลักษณ์เผด็จการ
อัคพงษ์ สิทธิวงศ์

Akkapong Sitthiwong

Academic Faculty, Navaminda Kasatriyadhiraj Royal Air Force Academy, Thailand

Corresponding author

e-mail: Akkapong_s@rtaf.mi.th

Received 07-03-2021

Revised 28-09-2021

Accepted 03-01-2022

Abstract

This article aims to study 1) the changing status of the late President Chiang Kai-shek in Taiwanese society and 2) the current and future perceptions of Taiwanese towards President Chiang Kai-shek. The research covers the period from 1947, when Taiwan was ruled by the Republic of China, then under the 38-year martial law (The White Terror period) during Taiwan's transition into a democratic country. After democratization, several investigations were conducted, including the establishment of the Transitional Justice Commission, to investigate the massacre on 28 February 1947 and to prosecute the perpetrators during the martial law period. The investigations concluded that the late President Chiang Kai-shek was responsible for the massacre. As a result, Taiwanese society faces the dilemma of whether they should continue to respect the late President as a great leader or to consider him a dictator and destroy his statues and symbols. The study concludes that age and political ideology affect the perceptions of the Taiwanese. The older generation respects the late President more than the younger generation and the Kuomintang party (KMT) supporters respect the late President more than the Democratic Progressive Party (DPP) supporters. This paper based its studies on literature reviews, interviews by a questionnaire with five Taiwanese youths on their current and future perceptions of President Chiang Kai-shek, and uses a transitional justice framework to explain this social phenomenon in Taiwan.

Keywords: President Chiang Kai-shek, 228 incident, Taiwanese politics, white terror period, transitional justice

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานะที่เปลี่ยนไปของประธานาธิบดีเจียง ไคเชก ในสังคมไต้หวัน และ 2) ความเห็นของประชาชนไต้หวันต่อประธานาธิบดีเจียง ไคเชก ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1945 ที่ไต้หวันกลับเข้าสู่การปกครองของสาธารณรัฐจีนและเข้าสู่ช่วงการประกาศใช้กฎหมายการศึกษาเป็นเวลา 38 ปี หรือช่วงเวลาความน่าสะพรึงกลัวสีขาว (White Terror) จนกระทั่งไต้หวันได้พัฒนาเข้าสู่สังคมประชาธิปไตย มีการชำระประวัติศาสตร์และมีการจัดตั้งคณะกรรมการยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน (Transitional Justice Commission) เพื่อสืบสวนสาเหตุในเหตุการณ์ล้นมือปราบประชาชนเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1947 (เหตุการณ์ 228) ตลอดจนสอบสวนหาผู้กระทำผิดในช่วงการประกาศใช้กฎหมายการศึกษา ซึ่งประธานาธิบดีเจียง ไคเชก ถูกระบุว่าเป็นผู้สั่งการให้ล้นมือปราบประชาชน สังคมไต้หวันจึงตั้งคำถามต่อประธานาธิบดีเจียง ไคเชก

ว่าสมควรที่จะได้รับการเคารพต่อไปในฐานะอดีตผู้นำที่ยิ่งใหญ่ หรือมีสถานะเป็นผู้นำเผด็จการควรมีการรื้อทำลายสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประธานาธิบดีเจียง ไคเชก ผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีความคิดเห็นแบ่งออกเป็นสองฝ่ายขึ้นอยู่กับแนวคิดการเมืองและช่วงอายุ โดยผู้ที่มียุจะให้ความเคารพประธานาธิบดีเจียงมากกว่าคนรุ่นใหม่ คนที่นิยมในพรรคก๊กมินตั๋ง (KMT) มีความเคารพต่อประธานาธิบดีเจียงมากกว่าคนที่สนับสนุนพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (DPP) บทความนี้ใช้การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว ใช้แนวคิดยุติธรรมเปลี่ยนผ่านอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไต้หวัน และทำการสอบถามผ่านแบบสอบถามกับคนรุ่นใหม่ในไต้หวันจำนวน 5 คน เพื่อทราบทัศนคติและความเห็นต่อประธานาธิบดีเจียง ไคเชก ในปัจจุบันและมุมมองในอนาคต

คำสำคัญ: ประธานาธิบดีเจียง ไคเชก เหตุการณ์ 228 การเมืองไต้หวัน ยุคแห่งความน่าสะพรึงกลัวสีขาว ยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน

บทนำ

เกาะไต้หวัน หรือเกาะโฟโมซา (Formosa) ตามภาษาโปรตุเกสเป็นชื่อเรียกเกาะที่ตั้งอยู่ใกล้กับจีนแผ่นดินใหญ่ มีหลักฐานการเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนตั้งแต่ในศตวรรษที่ 7 และเพิ่มมากขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 14-15 (Cheng, 1988 : 299) โดยเฉพาะในปี ค.ศ.1662 เจิ้ง เนิงกง (Zheng Chenggong) หรือกั๋วซิงเยว่ (Guo Xingye) ผู้จงรักภักดีต่อราชวงศ์หมิง ได้ยกทัพหนีการปราบปรามของราชวงศ์ชิงมายังเกาะไต้หวันขับไล่ชาวฮอลันดาที่เข้ามาตั้งสถานีการค้าตั้งแต่ปี ค.ศ.1624 ออกไปจากเกาะและสถาปนาการปกครองของตนเองขึ้นก่อนที่จะถูกรัฐบาลชิงเข้าปราบปรามในปี ค.ศ.1683 ต่อมาในปี ค.ศ. 1885 รัฐบาลราชวงศ์ชิงได้ประกาศให้ไต้หวันมีสถานะเป็นจังหวัดหนึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของราชวงศ์ชิง (Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan), 2018)

ช่วงปี ค.ศ.1894-1895 เกิดสงครามจีน-ญี่ปุ่นครั้งที่ 1 จีนแพ้สงครามต้องลงนามในสนธิสัญญา ชิโมนิเซกิ (Shimonoseki Treaty) กับญี่ปุ่น โดยในข้อ 2 ของสนธิสัญญาระบุว่าจีนต้องยกดินแดนเกาะโฟโมซาและเกาะใกล้เคียงให้อยู่ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่น (USC US-China Institute, 2020) ทำให้เกาะไต้หวันตกอยู่ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่นจนกระทั่งสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ.1943 ประธานาธิบดีเจียง ไคเช็ก ผู้แทนรัฐบาลสาธารณรัฐจีนได้หารือกับประธานาธิบดีแฟรงกลิน ดี. โรสเวลต์ ของสหรัฐฯ และนายกรัฐมนตรีวินสตัน เชอร์ชิล ของอังกฤษ ที่กรุงไคโร ประเทศอียิปต์ โดยที่ประชุมได้ออกปฏิญญาไคโร (Cairo Declaration) ค.ศ.1943 สารสำคัญระบุถึงความร่วมมือในการต่อสู้กับกองทัพญี่ปุ่น และการจัดการกับดินแดนที่ญี่ปุ่นได้ยึดครองไปคือ แมนจูเรีย เกาะโฟโมซา ที่ญี่ปุ่นจะต้องคืนให้กับสาธารณรัฐจีนภายหลังสิ้นสุดสงคราม (Wilson Center, 2020) ต่อมาในปี ค.ศ.1945 หลังจากญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 จึงต้องปฏิบัติตามปฏิญญาไคโร เกาะไต้หวันกลับไปอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลสาธารณรัฐจีน ที่กรุงนานกิง ภายหลังการปกครองของรัฐบาลสาธารณรัฐจีนเพียง 2 ปี ในปี ค.ศ.1947 ประชาชนไต้หวันได้ชุมนุมประท้วงเนื่องจากไม่พอใจในการปกครองของรัฐบาลสาธารณรัฐจีนจนกลายเป็นเหตุลางจล รัฐบาลสาธารณรัฐจีนจึงตัดสินใจส่งทหารมาปราบปรามผู้ชุมนุมและทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตและมีผู้ได้รับบาดเจ็บจำนวนมาก หรือที่เรียกว่าเหตุการณ์ 228 (Memorial Foundation of 228, 2020)

ต่อมาในปี ค.ศ.1949 รัฐบาลสาธารณรัฐจีนนำโดยเจียง ไคเชก ได้ตัดสินใจย้ายที่ตั้งของรัฐบาลพร้อมประชาชนประมาณ 1.2 ล้านคน จากกรุงนานกิง มายังเกาะไต้หวัน รัฐบาลสาธารณรัฐจีนได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกบนเกาะไต้หวันตั้งแต่ปี ค.ศ.1949 จนถึง ค.ศ.1987 รวมระยะเวลา 38 ปีที่ไต้หวันประกาศใช้กฎอัยการศึกและอยู่ภายใต้การปกครองของพรรคก๊กมินตั๋งเพียงพรรคเดียว (Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan), 2018)

ก่อนที่ไต้หวันจะก้าวเข้าสู่ประชาธิปไตยและการแข่งขันของสองพรรคการเมืองคือ พรรคก๊กมินตั๋ง (Koumintang - KMT) และพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (Democratic Progressive Party - DPP) ความตื่นตัวในประเด็นสิทธิมนุษยชนและการพลในเสรีภาพและความเท่าเทียม ตลอดจนมีการตั้งคณะกรรมการยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน (Transitional Justice Committee) ในปี ค.ศ. 2017 เพื่อทำหน้าที่ชำระประวัติศาสตร์สืบหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นให้ห้วงเวลาความน่าสะพรึงกลัวสีขาว (White Terror) หรือห้วงที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก ให้ปรากฏในสังคมและคืนความยุติธรรมให้กับผู้เสียหาย (Laws & Regulations Database of The Republic of China, 2017) จึงทำให้เรื่องราวในประวัติศาสตร์เปิดเผยขึ้น และสถานะของประธานาธิบดีเจียง ไคเชกจากผู้นำประเทศที่ได้รับการยกย่องให้เกียรติ กลายเป็นผู้นำเผด็จการที่มีชื่อเสียงเล็ดไม่น่าเคารพนับถือและถูกเรียกว่าฆาตกร (Hsu, Chang & Tsai, 2015)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อหาคำตอบของสถานะที่เปลี่ยนไปของประธานาธิบดีเจียง ไคเชก ในสังคมไต้หวัน โดยใช้แนวคิดยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น
2. เพื่อทราบถึงความคิดเห็นหรือความรู้สึกของคนไต้หวันโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ในปัจจุบัน และมุมมองในอนาคตต่อสถานะของประธานาธิบดีเจียง ไคเชก ในสังคมไต้หวัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ใช้แนวคิดยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน (Transitional Justice) มาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไต้หวัน ยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน คือกระบวนการและกลไกในสังคมที่พยายามอธิบายสถานการณ์ในอดีตที่เกิดจากการละเมิดสิทธิอย่างกว้างขวาง ทำขึ้นเพื่อสร้างความยุติธรรมและความปรองดองได้อย่างมีเหตุผลสำหรับแนวคิดยุติธรรมเปลี่ยนผ่านมี 5 กระบวนการ คือ 1) กระบวนการค้นหาความจริงและจุดกำเนิดของปัญหา 2) การดำเนินการไต่สวนและฟ้องร้องผู้กระทำผิด 3) กระบวนการเยียวยาเพื่อสร้างความปรองดอง 4) การปฏิรูปองค์กรและกระบวนการยุติธรรมเพื่อป้องกันการเกิดเหตุซ้ำ และ 5) จัดเวทีสาธารณะเพื่อการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น (Pongsapich, 2018 : 1-2)
2. รวบรวมหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาข้อมูลในอดีตที่เกิดขึ้นช่วงที่ไต้หวันอยู่การปกครองในระบอบเผด็จการ และความคิดเห็นจากคนรุ่นใหม่ในไต้หวัน อายุระหว่าง 20-25 ปี โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์โดยได้กลุ่มตัวอย่างมา 5 คน ทั้งหมดเป็นนักศึกษาปัจจุบันและศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัยแห่งชาติเจิ้งจื่อ (National Chengchi University) ของไต้หวัน มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงด้านการเมืองการปกครองและบริหารธุรกิจ ทั้งในการสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการตอบคำถามเพราะหลีกเลี่ยงที่จะแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และตัวแบบสอบถามเป็นภาษาอังกฤษทำให้มีอุปสรรคในการตอบ

ผลการวิจัย

ในช่วงแรกที่รัฐบาลสาธารณรัฐจีนปกครองเกาะไต้หวันภายใต้กฎอัยการศึก 38 ปี ประธานาธิบดีเจียง ไคเชก และครอบครัวได้รับการยกย่องสรรเสริญในฐานะวีรบุรุษ เห็นได้จากอนุสรณ์สถานและอนุสาวรีย์หลายแห่งที่ยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน ในขณะที่ประชาชนในประเทศไม่สามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้ ต่อมาเมื่อสังคมไต้หวันเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย สิ่งต่าง ๆ ที่รัฐบาลในอดีตปิดบังไว้ได้ถูกเปิดเผยต่อสาธารณชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอยู่เบื้องหลังการปราบปรามประชาชนในเหตุการณ์ 228 ของประธานาธิบดีเจียง ไคเชก ทำให้สังคมเกิดมุมมองต่ออดีตผู้นำเป็นสองด้าน ด้านหนึ่งคือผู้สร้างคุณประโยชน์ในการพัฒนาประเทศชาติ อีกด้านหนึ่งคือผู้นำเผด็จการที่มีประชาชนจำนวนมากได้รับผลกระทบ โดยปรากฏการณ์ทางสังคมดังกล่าวถูกอธิบายผ่านแนวคิดยุติธรรมเปลี่ยนผ่านที่มี 5 กระบวนการ เพื่อคืนความเป็นธรรมให้กับประชาชน ซึ่งรัฐบาลของประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน (Tsai Ing-wen) ผู้นำคนปัจจุบันได้จัดตั้งคณะกรรมการยุติธรรมเปลี่ยนผ่านขึ้น การดำเนินการปัจจุบันเข้าสู่กระบวนการที่ 3 คือ กระบวนการเยียวยาเพื่อสร้างความปรองดอง แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการของรัฐบาลถูกมองว่ากำลังทำลายความน่าเชื่อถือของพรรคฝ่ายค้านคือพรรคก๊กมินตั๋ง (KMT) ซึ่งเชื่อมโยงกับความแตกแยกทางการเมืองในไต้หวัน สำหรับความคิดเห็นและการแสดงออกของประชาชนในไต้หวันต่อประธานาธิบดีเจียง ไคเชกนั้น แบ่งออกเป็นสองด้านโดยพบว่าช่วงอายุและมุมมองทางการเมืองมีผลกับทัศนคติต่อประธานาธิบดีเจียง ไคเชก ผู้ที่เป็นวัยรุ่นจะมีความเคารพในตัวประธานาธิบดีเจียง ไคเชก น้อยกว่าคนรุ่นก่อน ประชาชนที่สนับสนุนพรรคก๊กมินตั๋ง (KMT) จะเคารพในตัวประธานาธิบดีเจียง ไคเชก ในขณะที่ผู้ที่สนับสนุนพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (DPP) ต้องการที่จะล้มล้างสถานะเดิมของประธานาธิบดีเจียง ไคเชก สำหรับรายละเอียดของการศึกษาดังนี้

ยุติธรรมเปลี่ยนผ่านกับสถานะของประธานาธิบดีเจียง ไคเชก

1. กระบวนการค้นหาความจริงและจุดกำเนิดของปัญหา

1.1 ได้หวันภายใต้การปกครองของรัฐบาลเจียง ไคเชก ที่กรุงนานกิง

ประธานาธิบดีเจียง ไคเชก เกิดเมื่อ 31 ต.ค. ค.ศ.1887 ที่มณฑลเจ้อเจียง มีฐานะร่ำรวยจากธุรกิจของบิดาที่เปิดร้านขายเกลือ เมื่อเจียงอายุได้ 9 ขวบ บิดาก็เสียชีวิต เจียง ไคเชกได้ออกจากบ้านเพื่อไปสมัครเป็นทหารประจำมณฑล และได้รับการศึกษาทางทหารจากโรงเรียนทหารเป่าตัง (Bao Ding) ก่อนเดินทางไปศึกษาต่อที่ญี่ปุ่น ต่อมาได้เข้าร่วมการปฏิวัติซินไฮ่ในปี ค.ศ.1911 และเข้าร่วมงานการเมืองกับพรรคก๊กมินตั๋ง (KMT) ภายหลังการอสัญกรรมของ ดร.ซุน ยัตเซน เจียง ไคเชก ได้ขึ้นเป็นผู้นำคนใหม่ของพรรคก๊กมินตั๋ง (KMT) เพื่อทำสงครามกับญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และประกาศชัยชนะเหนือญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1945 ทำให้เกาะไต้หวันได้กลับเข้าสู่การปกครองของสาธารณรัฐจีนอีกครั้ง ประธานาธิบดีเจียง ไคเชก ได้แต่งตั้งให้นายเฉิน อี้ (Chen Yi) เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดไต้หวัน ซึ่งในขณะนั้นประชาชนที่อาศัยอยู่บนเกาะไต้หวันยังคงสับสนในอนาคตที่จะเกิดขึ้นภายใต้การปกครองของรัฐบาลจากแผ่นดินใหญ่ เนื่องจากถูกปกครองโดยญี่ปุ่นเป็นระยะเวลากว่า 50 ปี ภายใต้การปกครองของนายเฉิน อี้เต็มไปด้วยการทุจริตและแสวงหาผลประโยชน์จากประชาชน ข้าราชการจากแผ่นดินใหญ่เข้ามาผูกขาดระบบเศรษฐกิจ ทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนยากลำบากกว่าการอยู่ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่นจนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ 228 ขึ้นในปี ค.ศ.1947 (Breindl, 2009 : 106)

1.2 เหตุการณ์ 228

บนเกาะไต้หวันการค้าสุราและยาสูบอยู่ภายใต้การควบคุมของสำนักงานควบคุมการค้ายาสูบและสุรา (The Taiwan Tobacco and Wine Monopoly Bureau) โดยมีเพียงแค่รัฐเท่านั้นที่สามารถจำหน่ายได้ (Taiwan Today, 1958) เหตุการณ์ 228 เริ่มขึ้นเมื่อวันพฤหัสบดี ที่ 27 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1947 เมื่อนางหลิน เจียงเหมย (Lin Jiangmei) แม่อ้าขายบุหรี่ผิดกฎหมาย ถูกเจ้าหน้าที่สำนักงานควบคุมยาสูบจับกุมและทำร้ายนางหลินเข้าที่ศีรษะ ท่ามกลางประชาชนจำนวนมากที่พยายามเจรจาต่อรองและให้ความช่วยเหลือ ภายใต้สถานการณ์ฉุกเฉินเจ้าหน้าที่ได้ใช้อาวุธปืนยิงประชาชนคนหนึ่งเสียชีวิต จึงเกิดการเดินขบวนไปยังสถานีตำรวจเพื่อให้ดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่คนดังกล่าว (Shattuck, 2019 : 6)

ต่อมาในวันศุกร์ที่ 28 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1947 ความโกรธแค้นของประชาชนต่อเหตุการณ์ดังกล่าวผนวกกับความไม่พอใจต่อการปกครองของนายเฉิน อี้ ประชาชนจำนวนมากได้เดินทางไปยังสำนักงานของรัฐบาลท้องถิ่นในไทเป ตำรวจได้ปะทะกับผู้ชุมนุมทำให้มีผู้เสียชีวิตสองรายและผู้บาดเจ็บอีกจำนวนหนึ่ง กระแสความโกรธแค้นของคนในท้องถิ่นไต้หวันต่อเจ้าหน้าที่และผู้ปกครองจากแผ่นดินใหญ่จึงทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เกิดการทำร้ายคนที่อพยพมาจากแผ่นดินใหญ่ โดยคนท้องถิ่นไต้หวันจะพูดคุยโดยใช้ภาษาถิ่น ได้แก่ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีนสำเนียงไต้หวัน หรือภาษาจีนฮกเกี้ยน หากใครไม่สามารถพูดโต้ตอบได้ แสดงว่าเป็นคนที่มาจากแผ่นดินใหญ่จะถูกทำร้ายทันที (Smith, 2008 : 147-148) เจ้าหน้าที่ตำรวจท้องถิ่นพยายามควบคุมการประท้วงของประชาชนที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่ในกรุงไทเปเท่านั้น ยังขยายไปยังเมืองต่าง ๆ ได้แก่ เมืองจีหลง (Jilong) เมืองเจียอี้ (Jiayi) รวมทั้งเมืองท่าทางใต้อย่างนครเกาสง (Gaoxiong) โดยปัญหาสำคัญในการควบคุมฝูงชนคือภาษา เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่มาจากแผ่นดินใหญ่ไม่สามารถสื่อสารภาษาถิ่นได้ (Smith, 2008 : 149)

รัฐบาลสาธารณรัฐจีนที่กรุงนานกิงโดยประธานาธิบดีเจียง ไคเชก ทราบข่าวเหตุการณ์ จึงได้สั่งให้กองทัพเดินทางไปควบคุมสถานการณ์บนเกาะไต้หวัน โดยประธานาธิบดีเจียงเชื่อว่าการลุกฮือของประชาชนมีพรรคคอมมิวนิสต์อยู่เบื้องหลัง เมื่อ 7 มี.ค. ค.ศ.1947 ทหารจากแผ่นดินใหญ่เริ่มปฏิบัติการกวาดล้างผู้ชุมนุมจนถึงวันที่ 12 พ.ค. ค.ศ.1947 มีการคาดการณ์ตัวเลขผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ดังกล่าวประมาณ 18,000 ถึง 28,000 คน ทั้งนี้ หลังจากที่รัฐบาลสาธารณรัฐจีนของประธานาธิบดีเจียง ไคเชก ตัดสินใจย้ายมายังเกาะไต้หวันพร้อมด้วยการประกาศกฎอัยการศึก เหตุการณ์ 228 เป็นเรื่องต้องห้ามที่ไม่สามารถพูดถึงได้ จนกระทั่งไต้หวันเริ่มเข้าสู่ยุคประชาธิปไตยประเด็นดังกล่าวจึงถูกนำมาชำระอีกครั้ง (Preker, 2018 : 68)

1.3 รัฐบาลสาธารณรัฐจีนบนเกาะไต้หวัน

ในปี ค.ศ. 1948 เมื่อประธานาธิบดีเจียงเห็นว่าการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์จะประสบความสำเร็จไม่แพ้ ประธานาธิบดีเจียงจึงวางแผนที่จะถอยไปตั้งหลักที่ไต้หวัน โดยส่งนายพลเฉิน เจิง (Chen Cheng) ทหารคนสนิทเดินทางมาไต้หวันเพื่อเตรียมการและในปี ค.ศ.1949 ประธานาธิบดีเจียง ไคเชกกับทหารของสาธารณรัฐจีน ได้ถอยการสู้รบมาอยู่ที่เกาะไต้หวันพร้อมกับนำระบอบการปกครองที่บังคับใช้ที่กรุงนานกิงมาประกาศใช้ด้วย ประธานาธิบดีเจียงดำรงตำแหน่งสำคัญ 3 ตำแหน่ง คือ ประมุขของประเทศ หัวหน้าพรรคก๊กมินตั๋ง (KMT) และผู้บัญชาการทหารสูงสุด ประธานาธิบดีเจียงเริ่มผูกขาดทางการเมืองด้วยการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้สามารถดำรงตำแหน่งได้ยาวนานจนกระทั่งเสียชีวิต (Cheng, 1988 : 300-305) ตลอดระยะเวลาที่ประธานาธิบดีเจียง มาอยู่ที่

ไต้หวัน ประธานาธิบดีเจียงหวังว่าสักวันจะกลับไปยึดครองแผ่นดินใหญ่ให้ได้อีกครั้ง แนวคิดดังกล่าวยังส่งผลต่อทหารและสมาชิกพรรคก๊กมินตั๋งที่เดินทางมาพร้อมกันว่าไต้หวันคือที่อยู่ชั่วคราวเท่านั้น ทำให้ความรู้สึกของคนท้องถิ่นไต้หวันและผู้อพยพมาใหม่แตกต่างกัน ประธานาธิบดีเจียงจึงใช้กฎอัยการศึกในการควบคุมสถานการณ์ทางการเมืองในไต้หวันโดยเฉพาะความเคลื่อนไหวที่จะเป็นลอบต่อรัฐบาล โดยอ้างกล่าวหาที่สำคัญคือการเป็นพวกสนับสนุนแนวคิดคอมมิวนิสต์ พร้อมกับตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการควบคุมดูแลในเรื่องการปราบปรามผู้ต่อต้านรัฐบาลซึ่งอยู่ภายใต้สังกัดของนายเจียง จิงกั๋ว (Jiang Jingguo) บุตรชายของเจียง ไคเชก (Breindl, 2009 : 167)

ภายใต้การปกครองของประธานาธิบดีเจียง ไคเชก กลุ่มคนที่มาจากแผ่นดินใหญ่ได้รับโอกาสที่ดีกว่าคนท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา การทำงาน แต่สถานการณ์เริ่มเปลี่ยนไป เมื่อผู้อพยพที่มาจากแผ่นดินใหญ่เริ่มหมดความหวังที่จะกลับไปยังบ้านเกิดของตน โครงสร้างประชากรเริ่มเปลี่ยนแปลงเมื่อผู้อพยพจากแผ่นดินใหญ่กลายเป็นผู้สูงอายุ รวมทั้งกำลังพลในกองทัพที่นายทหารที่เสียชีวิตถูกแทนที่โดยคนที่เกิดในไต้หวัน แต่อย่างไรก็ตาม ประธานาธิบดีเจียงยังคงรักษานิธิพลไว้ด้วยกองกำลังส่วนตัวที่มีหน้าที่ปราบปรามผู้เห็นต่างและเป็นภัยต่อรัฐบาล ทำให้การเมืองการปกครองภายใต้ประธานาธิบดีเจียง ไคเชกไม่มีเสรีภาพ ปกครองในรูปแบบเผด็จการและไม่ใช่อำนาจที่มาจากประชาชน (Cheng, 1988 : 302)

1.4 ไต้หวันภายใต้กฎอัยการศึก ยุคความน่าสะพรึงกลัวสีขาว

การประกาศกฎอัยการศึกในไต้หวันของเจียง ไคเชก เริ่มเมื่อปี ค.ศ. 1949 โดยมีเหตุผลหลักคือความหวาดกลัวว่ากองทัพคอมมิวนิสต์จะบุกไต้หวันและป้องกันการลุกฮือของคนท้องถิ่นไต้หวัน (Kagan, 1982 : 49) ก่อนหน้าการประกาศกฎอัยการศึกในปี ค.ศ. 1948 รัฐบาลสาธารณรัฐจีนได้ประกาศบทบัญญัติเฉพาะกาลเพื่อการปราบปรามการเคลื่อนไหวอันเป็นกบฏคอมมิวนิสต์ (Temporary Provisions Effective During the Period of Mobilization for the Suppression of the Communist Rebellion) บทบัญญัติดังกล่าวเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่รัฐควบคุมผู้ที่เชื่อได้ว่าเป็นสายลับคอมมิวนิสต์ โดยมีหน่วยข่าวกรองแห่งชาติและกองกำลังทหารที่ขึ้นตรงกับนายเจียง จิงกั๋ว บุตรชายของประธานาธิบดีเจียง ไคเชก เป็นผู้รับผิดชอบ โดยการลงโทษจากเจ้าหน้าที่รัฐมีทั้งการจับกุม สอบสวน จำคุกไปจนถึงการประหารชีวิต การลงโทษดังกล่าวไม่ได้กระทำโดยผ่านกระบวนการยุติธรรมทำให้ผู้บริสุทธิ์จำนวนหนึ่งถูกตัดสินให้มีความผิดโดยไม่ได้รับโอกาสในการอุทธรณ์ ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวเริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1949-1992 ถือได้ว่าเป็นยุคความน่าสะพรึงกลัวสีขาว (The White Terror period) (The National Human Rights Museum, 2017)

สำหรับการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ ได้แก่ การเปิดบริษัทรถแท็กซี่รับส่งผู้โดยสารในกรุงไทเป โดยคนขับคือเจ้าหน้าที่ข่าวกรองจะคอยสอบถามและเก็บข้อมูลของผู้โดยสารที่ใช้บริการ หรือแอบฟัง บทสนทนาของผู้โดยสาร บริษัทไปรษณีย์จะตรวจสอบจดหมายและพัสดุที่ต้องสงสัย โดยเฉพาะจดหมายที่ไม่ปรากฏที่อยู่ผู้ส่งจะถูกสืบสวนจากเจ้าหน้าที่ การสนทนาโทรศัพท์จากต่างประเทศจะถูกดักฟัง การแต่งตั้งอติตัญญาธิการโรงเรียนนายร้อยตำรวจเป็นอธิการบดีของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีเพื่อให้เผด็จการวังพฤกษกรรมของนักศึกษาและอาจารย์ การพูดคุยประเด็นทางการเมืองในช่วงนั้นต้องทำนอกบริเวณมหาวิทยาลัย เนื่องจากมีการติดตั้งอุปกรณ์ดักฟังในพื้นที่ต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย การตีพิมพ์หนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ต้องผ่านการอนุมัติจากเจ้าหน้าที่ก่อน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ที่ส่งให้นักโทษในเรือนจำผู้คุมจะตัดเนื้อหาข่าวที่ไม่ต้องการให้นักโทษรับรู้ (Kagan, 1982 : 50-51)

นอกจากนี้รัฐบาลภายใต้การนำของเจียง ไคเชก ยังได้สร้างคุกเพื่อคุมขังนักโทษการเมืองขึ้นเป็นการเฉพาะ โดยที่แรกตั้งอยู่ริมแม่น้ำจิงเหมย (Jingmei) ปัจจุบันอยู่ในเขตซินเตี้ยน (Xindian) ของนครนิวไทเป (New Taipei) ถูกใช้เป็นที่คุมขังและเป็นศาลทหารในการพิจารณาคดีความในช่วงกฎอัยการศึก นอกจากนี้ ยังมีเรือนจำอีกแห่งหนึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือบนเกาะเขียว (Green Island) กลางทะเลห่างไกลจากผู้คน ปัจจุบันอยู่ในเขตปกครองของเมืองไทตง (Taitung) ในอดีตเป็นป้อมปราการของญี่ปุ่นต่อมารัฐบาลได้ปรับปรุงให้เป็นที่พักคุมขังนักโทษการเมืองโดยเฉพาะตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950 จนกระทั่งสิ้นสุดการประกาศกฎอัยการศึก (The National Human Rights Museum, 2017)

ในช่วงการปกครองภายใต้กฎอัยการศึกประธานาธิบดีเจียง ไคเชกได้รับการยอมรับในฐานะผู้นำที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งพิสูจน์ได้จากการสร้างอนุสรณ์สถานเจียง ไคเชก ในปี ค.ศ. 1980 (Chiang Kai – Shek Memorial Hall, 2020) เพื่อเป็นเกียรติให้กับอดีตประธานาธิบดีผู้ล่วงลับ นอกจากนี้ อนุสาวรีย์ของประธานาธิบดีเจียง ไคเชกจำนวนมากถูกสร้างขึ้นในไต้หวัน แม้กระทั่งชื่อสนามบินแห่งชาติที่นครเถาหยวนก็ใช้ชื่อว่าสนามบินนานาชาติเจียง ไคเชก ก่อนที่จะถูกเปลี่ยนชื่อในปี ค.ศ. 2006 (Chuang, 2006)

นอกจากนี้ยังมีการสร้างสถานศึกษาโดยใช้ชื่อของอดีตประธานาธิบดีเพื่อเป็นที่ระลึก คือมหาวิทยาลัยแห่งชาติจงเจิ้ง (National Chung Cheng University) (National Chung Cheng University, 2019) สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันถึงอิทธิพลของประธานาธิบดีเจียง ไคเชกในไต้หวัน โดยมีรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋ง (KMT) เป็นผู้ให้การสนับสนุน

2. การดำเนินการได้ส่วนและฟ้องร้องผู้กระทำผิด

2.1 การสิ้นสุดยุคกฏอัยการศึก

การสิ้นสุดยุคกฏอัยการศึกและจุดเริ่มต้นของประชาธิปไตยในไต้หวัน สถานะของประธานาธิบดีเจียง ไคเชกเริ่มสั่นคลอนในปี ค.ศ. 1971 หลังจากที่ผู้แทนรัฐบาลสาธารณรัฐจีนในสหประชาชาติตัดสินใจเดินออกจากที่ประชุมสมัชชาชาติใหม่ของสหประชาชาติก่อนการลงมติรับรองสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นผู้แทนของชาวจีนในสหประชาชาติ การสูญเสียสถานะดังกล่าวของไต้หวันบนเวทีระหว่างประเทศส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐบาลในฐานะผู้ที่ร่วมก่อตั้งสหประชาชาติ เกิดกระแสเรียกร้องจากกลุ่มที่สนับสนุนการเป็นเอกราชของไต้หวันที่เป็นฝ่ายตรงข้ามรัฐบาล ให้ไต้หวันสมัครสมาชิกสหประชาชาติใหม่ในนามประเทศไต้หวันแทน ตามมาด้วยการตัดความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐจีน โดยประธานาธิบดีรีชาร์ด นิกสันเดินทางไปพบประธานเหมา เจ๋อตง (Mao Zedong) เพื่อหารือในเรื่องความสัมพันธ์ทางการทูตและยอมรับหลักการจีนเดียว จนกระทั่งประธานาธิบดีเจียง ไคเชกเสียชีวิตในปี ค.ศ. 1975 (Morris, 2004 : 26)

นายเจียง จิงกว๋อ บุตรชายของประธานาธิบดีเจียง ไคเชกขึ้นสืบทอดอำนาจแทน แต่เป็นที่ทราบโดยทั่วไปว่าอำนาจในการบริหารประเทศส่วนใหญ่ประธานาธิบดีเจียง ไคเชกได้ยกให้นายเจิงกว๋อดูแลมานานแล้ว ภายใต้การบริหารของประธานาธิบดีเจิงกว๋อได้เพิ่มบทบาทของคนที่เกิดบนเกาะไต้หวันในการบริหารประเทศ แต่อย่างไรก็ตามการปกครองการลงโทษที่เด็ดขาดยังคงนำมาใช้อยู่ ประธานาธิบดีเจิงกว๋อตั้งใจที่จะส่งมอบอำนาจให้กับคนที่เกิดบนเกาะไต้หวันได้มีบทบาทในการปกครองประเทศแทนโดยบุคคลที่ได้รับความเห็นชอบคือนายลี เต็งฮุย (Li Teng-hui) ที่เป็นชาวไต้หวันโดยกำเนิด จุดเปลี่ยนสำคัญเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1986-1987 ที่ประธานาธิบดีเจิงกว๋อประกาศยกเลิกกฏอัยการศึก ลดบทบาทการเป็นรัฐบาลของจีนแผ่นดินใหญ่บนเกาะไต้หวัน จนกระทั่งประธานาธิบดีเจิงกว๋อเสียชีวิตในปี ค.ศ. 1988 ถือเป็นจุดเริ่มต้นประชาธิปไตยและแนวคิดความเป็นไต้หวันโดยประธานาธิบดี ลี เต็งฮุย (Morris, 2004 : 27)

ประธานาธิบดีเจิงกว๋อและรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋ง (KMT) ภายใต้การนำของลี เต็งฮุย ดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไปในการให้สิทธิเสรีภาพและเสรีภาพกับชาวไต้หวัน โดยกฏอัยการศึกถูกประกาศยกเลิกเมื่อ ก.ค. ค.ศ. 1987 แต่มีการประกาศใช้กฎหมายความมั่นคงแห่งชาติแทน ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวยังคงจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1991 เมื่อมีการประกาศสิ้นสุดการบังคับใช้บทบัญญัติเฉพาะกาลเพื่อการปราบปรามการเคลื่อนไหวอันเป็นกบฏคอมมิวนิสต์ และในปี ค.ศ. 1992 มีการยกเลิกกฎหมายอาญามาตรา 100 ที่ระบุโทษของผู้เคลื่อนไหวทางการเมือง (Muyard, 2012 : 300-301) ทำให้การทำกิจกรรมทางการเมืองในไต้หวันทำได้โดยอิสระ และเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาประชาธิปไตยที่เข้มแข็งจนถึงปัจจุบัน

2.2 การค้นหาความจริงต่อเหตุการณ์ 228 และช่วงการบังคับใช้กฏอัยการศึก

ภายใต้การใช้กฏอัยการศึกและการปกครองแบบเผด็จการพรรคเดียวนั้น ความเคลื่อนไหวในประเด็นเหตุการณ์ 228 ถือเป็นสิ่งต้องห้าม การเคลื่อนไหวส่วนมากจะกระทำกันในประเทศ จนกระทั่งเมื่อไต้หวันได้มีการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ภายใต้การยกเลิกกฏอัยการศึกในปี ค.ศ. 1987 ได้มีการจัดสร้างอนุสาวรีย์เพื่อรำลึกถึงเหยื่อในเหตุการณ์ 228 ขึ้นที่เมืองเจียอี้ ต่อมาในปี ค.ศ. 1995 ได้มีการเปลี่ยนชื่อสวนสาธารณะในกรุงไทเป บริเวณใกล้เคียงกับอนุสรณ์สถานเจียง ไคเชก เป็นสวนสันติและระลึกถึงเหตุการณ์ 228 พร้อมกันนี้ประธานาธิบดีลี เต็งฮุยได้กล่าวขอโทษในนามของรัฐบาลเป็นครั้งแรกต่อเหตุการณ์ดังกล่าว พร้อมประกาศให้วันที่ 28 กุมภาพันธ์ ของทุกปีเป็นวันหยุดราชการ (Stolovan, 2017) ทั้งนี้ รัฐบาลนายลี เต็งฮุย ได้ออกกฎหมายเพื่อชดเชยแก่เหยื่อที่ถูกบังคับให้สารภาพผิด และคืนสิทธิรวมทั้งทรัพย์สินที่ถูกยึดไปในช่วงการประกาศใช้กฏอัยการศึก และกฎหมายอีกฉบับเพื่อชดเชยให้กับผู้ที่เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บการเหตุการณ์ 228 อย่างไรก็ตาม ไม่ได้มีการสอบสวนเพื่อหาสาเหตุหรือลงโทษผู้สั่งการแต่อย่างใด (Shattuck, 2019 : 4)

สำหรับพรรคการเมืองที่เคลื่อนไหวในประเด็น 228 มากที่สุดคือพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (DPP) โดยส่วนหนึ่งของผู้ที่ครอบครัวยึดเป็นเหยื่อในช่วงการใช้กฏอัยการศึกได้เข้าร่วมกับพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (DPP) และพรรคประชาธิปไตย

ก้าวหน้า (DPP) เองมีส่วนในการสนับสนุนการเคลื่อนไหว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประธานาธิบดีเจิน สุยเปียน (Chen Shuibian) จากพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (DPP) ได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีในปี ค.ศ. 2000 กระบวนการสอบสวนหาความจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ 228 จึงเริ่มขึ้น โดยในปี ค.ศ. 2006 คณะกรรมการที่ประธานาธิบดีเจิน สุยเปียนตั้งขึ้นเพื่อจ่ายเงินชดเชยให้กับเหยื่อในเหตุการณ์ 228 สรุปผลการสอบสวนว่าผู้สั่งการให้เกิดการสังหารหมู่ประชาชนบนไต้หวันคือประธานาธิบดีเจียง ไคเชก ในฐานะประมุขของประเทศในขณะนั้น ต่อมาในปี ค.ศ. 2007 ประธานาธิบดีเจิน สุยเปียน กล่าวต่อหน้าสาธารณะชนว่า ประธานาธิบดีเจียง ไคเชก คือผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ 228 ตามมาด้วยความพยายามในการเปลี่ยนชื่ออนุสรณ์สถานเจียง ไคเชก กลางกรุงไทเป ให้เป็นหอที่ระลึกประชาธิปไตยไต้หวัน (Taiwan Democracy Memorial) แต่ถูกคัดค้านจากพรรคก๊กมินตั๋ง (KMT) อย่างหนัก (Stolijan, 2017) ประธานาธิบดีเจิน สุยเปียน ได้ใช้เหตุการณ์ 228 เป็นเครื่องมือทางการเมืองในการโจมตีพรรคก๊กมินตั๋ง (KMT) และการเคลื่อนไหวในประเด็นในเหตุการณ์ 228 ยังเชื่อมโยงกับกลุ่มเรียกร้องเอกราชให้กับไต้หวัน (Smith, 2008 : 154-155) ซึ่งพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (DPP) เป็นพรรคที่มีแนวโน้มนโยบายไปในการให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ความเป็นคนไต้หวัน และมีแนวคิดต่อต้านหลักการจีนเดียว

ต่อมาในปี ค.ศ. 2008 มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีครั้งใหม่ นายหม่า อิงจิวจากพรรคก๊กมินตั๋ง (KMT) ได้ดำรงตำแหน่งแนวปฏิบัติของประธานาธิบดีหม่าต่อเหตุการณ์ 228 ตรงข้ามกับประธานาธิบดีเจินโดยสิ้นเชิง ประธานาธิบดีหม่ากล่าวว่าคนที่รับผิดชอบต่อเหตุการณ์ดังกล่าว ควรเป็นนายเจิน อี้ ผู้ว่าการไต้หวันในขณะนั้น และประธานาธิบดีเจียง ไคเชกไม่ใช่คนที่กระทำผิด ซึ่งเป็นแนวทางที่พรรคก๊กมินตั๋งยึดถือ พร้อมกล่าวว่าพรรคก๊กมินตั๋ง (KMT) สมัยใหม่ไม่เหมือนกับพรรคที่บริหารบ้านเมืองในช่วง ค.ศ. 1947 และต้องขอบคุณประธานาธิบดีเจียง จิงกั๋ว และประธานาธิบดี เต็งชุย ที่วางรากฐานประชาธิปไตยที่ดีให้กับไต้หวัน (Smith, 2008 : 154-155) ทั้งนี้การจัดงานรำลึกเหตุการณ์ 228 ในสมัยของประธานาธิบดีหม่า เน้นการให้อภัย การปรองดอง และระลึกถึงแต่เหยื่อที่ได้รับผลกระทบเท่านั้น จะไม่มีการกล่าวถึงผู้ที่อยู่เบื้องหลังในเหตุการณ์ดังกล่าว นอกจากรัฐพิธีแล้วการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนต่อเหตุการณ์ 228 ในสมัยประธานาธิบดีหม่า อิงจิว นั้น จะมีพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (DPP) อยู่เบื้องหลัง เช่น กลุ่มเรียกร้องเอกราช โดยกลุ่มต่าง ๆ มักกล่าวโจมตีอดีตประธานาธิบดีเจียง ไคเชกว่าเป็นผู้สั่งการและอยู่เบื้องหลังการสังหารหมู่ประชาชน (Stolijan, 2017) ภายใต้การนำของนายหม่า อิงจิว ไต้หวันได้มีการประกาศกฎหมายฉบับใหม่ที่สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICESCR) ซึ่งเป็นการยกระดับมาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชนของไต้หวัน (Bowman, 2012 : 485-520) รวมทั้งมีการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์สิทธิมนุษยชนแห่งชาติขึ้นอีกด้วย

3. กระบวนการเยียวยาเพื่อสร้างความปรองดอง

การเลือกตั้งทั่วไปของไต้หวันในปี ค.ศ. 2016 การเมืองไต้หวันเปลี่ยนซ้ำอีกครั้งประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน จากพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (DPP) ขึ้นเป็นประธานาธิบดีหญิงคนแรกในประวัติศาสตร์ ประธานาธิบดีไช่ ให้ความสำคัญกับยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้น 2 คณะ ได้แก่ 1) คณะกรรมการตรวจสอบการได้มาซึ่งทรัพย์สินของพรรคการเมือง (The Ill-Gotten Party Assets Settlement Committee - CIPAS) โดยเฉพาะพรรคก๊กมินตั๋ง (KMT) ที่ได้ทรัพย์สินจำนวนมากในช่วงปี ค.ศ. 1945-1987 มาด้วยวิธีไม่สุจริตโดยเฉพาะในช่วงที่มีการปฏิรูปที่ดิน และ 2) คณะกรรมการยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน (The Transitional Justice Commission - TJTC) มีหน้าที่จัดการกับสัญลักษณ์ซึ่งแสดงถึงความเป็นเผด็จการ (การพิจารณาถอดถอนอนุสาวรีย์หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับประธานาธิบดีเจียง ไคเชก) ตลอดจนการพิสูจน์การกระทำความผิดในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ 15 ส.ค. ค.ศ. 1945 ถึง 6 พฤศจิกายน ค.ศ. 1992 ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวได้รับการโจมตีจากพรรคก๊กมินตั๋ง (KMT) ว่า เป็นเครื่องมือในการทำลายพรรคการเมืองฝั่งตรงข้าม แต่อย่างไรก็ตามทางรัฐบาลยืนยันว่าการสอบสวนหรือลงโทษผู้ที่มีความผิดในการกระทำถึงช่วงปี ค.ศ. 1992 เท่านั้น ไม่เกี่ยวกับการดำเนินงานของพรรคก๊กมินตั๋ง (KMT) ในปัจจุบัน (Shattuck, 2019 : 4)

ทัศนคติของชาวไต้หวันต่อประธานาธิบดีเจียง ไคเชกในปัจจุบัน

หลังจากไต้หวันผ่านยุคเผด็จการและเดินทางไปสู่ประชาธิปไตยตลอดจนการทำงานของคณะกรรมการความยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน สถานะของประธานาธิบดีเจียง ไคเชก ในทัศนคติของชาวไต้หวันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ประธานาธิบดีเจียง ไคเชก

ถือเป็นตัวแทนของเผด็จการในมุมมองของชาวไต้หวัน อนุสาวรีย์ของเจียง ไคเชก ที่มีอยู่จำนวนมากถูกรื้อถอนหรือทุบทำลาย รูปปั้นของเจียง ไคเชก จำนวนมากซึ่งในอดีตถูกตั้งอยู่ในสถานที่ราชการรวมทั้งสถานศึกษาถูกนำไปไว้ที่สวนสาธารณะสือหู (Cihu) นครเถาหยวน ทางเหนือของกรุงไทเป (Taoyuan City Government, 2020) ทุกวันที่ 28 กุมภาพันธ์ ของทุกปีอนุสรณ์สถานเจียง ไคเชก จะถูกปิดเนื่องจากสถานที่ดังกล่าวจะเป็นเป้าหมายในการถูกทำลายจากกลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อเอกราช หรือกลุ่มผู้ที่เรียกร้องความเป็นธรรมให้กับเหยื่อในเหตุการณ์ 228 และช่วงเวลาแห่งความน่าสะพรึงกลัวสีขาว อย่างไรก็ตามยังมีชาวไต้หวันส่วนหนึ่งมองว่าหากไต้หวันปราศจากเจียง ไคเชก ไต้หวันคงจะตกอยู่ภายใต้การปกครองของพรรคคอมมิวนิสต์จีนแล้ว การประกาศกฎอัยการศึกมีส่วนช่วยให้ไต้หวันรอดพ้นจากการแทรกแซงของพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ ยังไม่นับรวมการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ทำให้ไต้หวันก้าวหน้า ในขณะที่ประเทศจีนยังคงยากจนภายใต้การบริหารของเหมา เจ๋อตง (Morris, 2018)

จากการสอบถามความเห็นของเยาวชนไต้หวันในช่วงอายุประมาณ 20-25 ปี จำนวน 5 คน ผ่านแบบสอบถามออนไลน์ เนื่องจากแบบสอบถามทำเป็นภาษาอังกฤษทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามน้อย รวมทั้งเป็นการถามเรื่องการเมืองมีหลายคนปฏิเสธการตอบคำถามเพราะถือว่าเป็นประเด็นละเอียดอ่อน สำหรับแบบสอบถามมีคำถาม 5 ข้อ ได้แก่ คำถามที่ 1) ทศนคติต่อเจียง ไคเชก ส่วนใหญ่คิดว่าเจียง ไคเชก มีบทบาทสำคัญต่อการวางรากฐานไต้หวัน บางคนกล่าวว่าตอนเป็นเด็กถูกสอนมาว่าเจียง ไคเชกคือวีรบุรุษของชาติ แต่เมื่อโตขึ้นก็รู้ว่าเจียง ไคเชกก็เหมือนคนธรรมดาที่มีทั้งด้านดีและด้านไม่ดี มรดกของเจียง ไคเชกยังปรากฏอยู่ในสังคมไต้หวันถึงปัจจุบัน เช่น ชื่อถนน หรือรูปภาพบนเหรียญและธนบัตร ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ระบอบเผด็จการทิ้งไว้ คำถามที่ 2) อายุและช่วงวัยมีผลต่อทัศนคติของเจียง ไคเชก หรือไม่ ทุกคนเห็นตรงกันว่าคนที่เกิดหลังจากการประกาศยกเลิกกฎอัยการศึกในปี 1987 ไม่ได้ให้ความเคารพหรือใส่ใจกับเจียง ไคเชกมากนัก แต่ถ้าเป็นผู้สูงอายุโดยเฉพาะคนที่เดินทางมาพร้อมกับเจียง ไคเชก จะนับถือว่าประธานาธิบดีเจียงเป็นเสมือนพระเจ้า คำถามที่ 3) เห็นด้วยหรือไม่กับการย้ายหรือทำลายอนุสาวรีย์เจียง ไคเชก บางส่วนเห็นว่าการกระทำดังกล่าวเป็นเสมือนการทำลายประวัติศาสตร์ บางส่วนเห็นว่าในโรงเรียนและสถานศึกษาควรย้ายออกแต่ในสถานที่ราชการควรเก็บไว้ คำถามที่ 4) ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างพรรคก๊กมินตั๋ง (KMT) และพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (DPP) เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบกับทัศนคติต่อเจียง ไคเชก ใช่หรือไม่ ทุกคนตอบว่าใช่ โดยเฉพาะสมาชิกพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (DPP) ส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่ถูกกดขี่ในช่วงการประกาศกฎอัยการศึก และมีส่วนสำคัญในการรื้อถอนหรือลบชื่อเจียง ไคเชกออกจากไต้หวัน คำถามที่ 5) สถานะของประธานาธิบดีเจียง ไคเชก ในอนาคต บางส่วนกล่าวว่าชื่อของเจียง ไคเชกจะถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองทุก 4 ปีเมื่อมีการเลือกตั้ง และในอนาคตเมื่อคนที่อยู่ภายใต้ยุคเผด็จการเสียชีวิตหมด การต่อต้านหรือการเรียกร้องความยุติธรรมน่าจะลดลง พร้อมกับอิทธิพลของประธานาธิบดีเจียง ไคเชก แต่ส่วนหนึ่งคิดว่าประธานาธิบดีเจียง ควรได้รับการเคารพในฐานะบุคคลคนหนึ่งที่สามารถช่วยเหลือให้ไต้หวันสามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเอง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สังคมไต้หวันกำลังเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง ด้วยการดำเนินการตามแนวคิดยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน ทำให้เกิดการศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในอดีตซึ่งเป็นสิ่งที่ดี แต่ก็มีผู้หวังผลทางการเมืองนำประเด็นดังกล่าวมาเป็นเครื่องมือทางการเมือง การเหยียดอายุผู้ที่ได้รับผลกระทบเป็นหลักพื้นฐานทางด้านสิทธิมนุษยชน และเป็นไปตามแนวคิดยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน ประธานาธิบดีเจียง ไคเชก ผู้เคยมีอำนาจล้นฟ้าหรือแม้กระทั่งสมาชิกพรรคก๊กมินตั๋ง (KMT) ที่ได้รับประโยชน์จากการประกาศใช้กฎอัยการศึก กำลังถูก กงล้อทางประวัติศาสตร์พิพากษา ในอนาคตเราอาจจะไม่เห็นอนุสรณ์สถานเจียง ไคเชก อีก หากการดำเนินงานของคณะกรรมการความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านที่มุ่งเน้นการทำลายสัญลักษณ์ที่แสดงออกถึงระบบเผด็จการยังคงเดินหน้าต่อไป แต่สิ่งที่น่าชื่นชมของไต้หวันคือความเป็นประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้คนที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันได้แสดงออกอย่างเต็มที่ที่ประเด็นสถานะของจอมพลเจียง ไคเชกกลายเป็นหัวข้อหนึ่งที่สร้างความขัดแย้งทางการเมืองของคนในประเทศ โดยคนที่สนับสนุนพรรคก๊กมินตั๋ง (KMT) ยังคงเคารพและให้ความสำคัญ แต่หากเป็นคนที่มาจากพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (DPP) ต้องการที่จะลดอิทธิพลตลอดจนทำลายความน่าเชื่อถือของประธานาธิบดีเจียง ไคเชกในฐานะผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของเผด็จการ ยุติธรรมเปลี่ยนผ่านเป็นเครื่องมือที่แต่ละประเทศใช้เพื่อแก้ปัญหาในอดีตและพัฒนาประเทศไปสู่ประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง ประเด็นเรื่องสถานะของประธานาธิบดีเจียง ไคเชกจะอยู่กับคนไต้หวันไปอีกระยะหนึ่งจนกว่าการถกเถียงกันในสังคมประชาธิปไตยจะค่อยๆ ยุติ และจะเป็นธรรมหากคณะกรรมการยุติธรรมเปลี่ยนผ่านของไต้หวันดำเนินการโดยปราศจากอคติทางการเมือง นอกจากนี้ยังเป็นบทเรียนให้กับไทยในการให้ความเป็นธรรมกับผู้ที่เป็เหยื่อจากความขัดแย้งทางการเมืองอีกด้วย

References

- Bowman, D. (2012). Righting the wrongs of the past? The human rights policies of Chen Shui-bian and Ma Ying-jeou. In David, B., *Taiwan since martial law society culture politics economy*, pp. 485-526, University of California, Berkeley & National Taiwan University Press.
- Breindl, W. (2020). *What does Chiang Kai-shek really mean for Taiwan?*. Retrieved 15 December 2020, from <https://gec.cpu.edu.tw/ezfiles/91/1091/img/385/198026059.pdf>.
- Chiang Kai-shek Memorial Hall. (2020). *Introduction*. Retrieved 10 November 2020, from https://www.cksmh.gov.tw/en/content_125.html.
- Cheng, P. (1988). *Taiwan Under Chiang Kai-shek's Era: 1945-1976*. Retrieved 5 December 2020, from https://www.univie.ac.at/Sinologie/repository/uePRDemokrUIDentTaiwanSeit1980/Cheng_TaiwanUnderChiangKai-shek_sEra1945-1976.pdf.
- Chuang, J. (2006). *Chiang Kai-shek' airport enters dustbin of history*. Retrieved 20 December 2020, from <http://www.taipeitimes.com/News/front/archives/2006/09/07/2003326501>.
- Hsu, S., Chang, C. & Tsai, S. (2015). *Rash of defacements hits Chiang Kai-shek statues*. Retrieved 10 December 2020, from <https://www.taipeitimes.com/News/front/archives/2015/03/02/2003612564>.
- Kagan, R. (1982). Martial law in Taiwan, *Bulletin of Concerned Asian Scholars*, 14(3), 48-54.
DOI: 10.1080/14672715.1982.10412657.
- Law & Regulations Department of the Republic of China. (2017). *Act on Promoting Transitional Justice*. Retrieved 5 December 2020, from <https://law.moj.gov.tw/ENG/LawClass/LawAll.aspx?pcode=A0030296>.
- Memorial Foundation of 228. (2020). *The 228 Incident*. Retrieved 10 December 2020, from https://www.228.org.tw/en_pages.php?sn=7.
- Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan). (2018). *History of Taiwan*. Retrieved 20 November 2020, from https://www.taiwan.gov.tw/content_3.php.
- Morris, A. (2004). *Taiwan's history an introduction*. Retrieved 14 November 2020, from https://digitalcommons.calpoly.edu/hist_fac/11/
- Morris, J. (2018). *The great debate: Chiang Kai-shek's role in 21st century Taiwan*. Retrieved 4 September 2020 from <https://thedi diplomat.com/2018/10/the-great-debate-chiang-kai-sheks-role-in-21st-century-taiwan/>.
- Muyard, F. (2012). The formation of Taiwan's new national identity since the end of the 1980s. In David, B., *Taiwan since martial law society culture politics economy*, pp. 297-367, University of California, Berkeley: National Taiwan University Press.
- National Chung Cheng University. (2019). *History*. Retrieved 20 December 2020, from <https://www.ccu.edu.tw/eng/history.php>.
- National Human Rights Museum. (2017). *From White Terror site to human rights museum*. Retrieved 14 November 2020, from https://www.nhrm.gov.tw/en/content_88.html.
- Pongsapich, A. (2018). *The Definition of Transitional Justice and Human Rights*. Retrieved 10 December 2020, from https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=1445. (In Thai)
- Preker, S. (2018). *A tinted politics of memory: anniversaries caught between political camps in Taiwan in 2017*. Retrieved 14 October 2020, from https://www.globalpoliticsreview.com/publications/2464-9929_v04_i01_p067.pdf.
- Shattuck, T. (2019). *Transitional justice in Taiwan a belated reckoning with the white terror*. Retrieved 4 September 2020 from <https://www.fpri.org/wp-content/uploads/2019/11/transitional-justice-in-taiwan-compressed.pdf>.

- Smith, C. (2008). *Taiwan's 228 incident and the politics of placing blame*. Retrieved 25 August 2020, from <https://journals.library.ualberta.ca/pi/index.php/pi/article/view/4228>.
- Stolojan, V. (2017). *Transitional justice and collective memory in Taiwan*. Retrieved 14 November 2020, from <https://journals.openedition.org/chinaperspectives/7327>.
- Taiwan Today. (1956). *The Taiwan Tobacco and Wine Monopoly Bureau*. Retrieved 15 November 2020, from <https://taiwantoday.tw/news.php?unit=8,8,29,29,32,32,45&post=14072>.
- Taoyuan City Government. (2020). *Cihu Memorial Sculpture Park*. Retrieved 10 December 2020, from <https://travel.tycg.gov.tw/en/travel/attraction/718>.
- USC US – China Institute. (2020). *Treaty of Shimonoseki, 1895 The peace treaty between Japan and China, April 17, 1895*. Retrieved 5 October 2020, from <https://china.usc.edu/treaty-shimonoseki-1895>.
- Wilson Center. (2020). *Cairo Declaration*. Retrieved 5 December 2020, from <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/122101>.